

ГАЛУЗЕВІ ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЕЙ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

SECTORAL SPECIFICITIES OF CREDIT POLICY MODELS FOR BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE

УДК 336.648

Ярошевич Н.Б.к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Національний університет
«Львівська політехніка»**Сватюк О.Р.**к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівський державний університет
внутрішніх справ**Коць О.О.**к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Національний університет
«Львівська політехніка»

У статті розглянуто особливості та обсяги застосування інструментів боргового фінансування суб'єктів підприємницької діяльності в галузевому розрізі. Встановлено, моделі кредитної політики суб'єктів підприємницької діяльності в Україні істотно відрізняються від міжнародної практики: в промисловості, сільському господарстві, будівництві, торгівлі та транспорті основним інструментом боргового фінансування є кредиторська заборгованість за товари роботи; в усіх інших галузях домінуючим інструментом боргового фінансування є поворотна фінансова допомога. Питома вага банківського кредиту у структурі інструментів боргового фінансування є низькою для всіх галузей економіки окрім галузі професійної, наукової та технічної діяльності, його вагомість протягом останніх 10 років постійно знижується; корпоративні облигації не виконують функції інструментів боргового фінансування. Обґрунтовано, що великі масштаби використання поворотної фінансової допомоги, свідчать про значні обсяги «дроблення» великих і середніх підприємств з метою переходу до спрощеної системи оподаткування.

Ключові слова: модель кредитної політики, інструменти боргового фінансування, банківський кредит, кредиторська заборгованість, поворотна фінансова допомога.

В статье рассмотрены особенности и объемы применения инструментов долгового

финансирования субъектов предпринимательской деятельности в отраслях национальной экономики. Установлено, модели кредитной политики субъектов предпринимательской деятельности в Украине существенно отличаются от международной практики: в промышленности, сельском хозяйстве, строительстве, торговле и транспорте основным инструментом долгового финансирования является кредиторская задолженность за товары работы и услуги; во всех других отраслях доминирующим инструментом долгового финансирования является возвратная финансовая помощь. Удельный вес банковского кредита в структуре инструментов долгового финансирования низкий для всех отраслей экономики кроме области профессиональной, научной и технической деятельности, его значимость в течение последних 10 лет постоянно снижается; корпоративные облигации не выполняют функции инструментов долгового финансирования. Обосновано, что большие масштабы использования возвратной финансовой помощи, свидетельствуют о значительных объемах «дробления» крупных и средних предприятий с целью перехода к упрощенной системе налогообложения.

Ключевые слова: модель кредитной политики, инструменты долгового финансирования, банковский кредит, кредиторская задолженность, возвратная финансовая помощь.

The article considers the peculiarities and volumes of implementing the instruments of business entities debt financing by industry. The traditional instrument of financing current activities in Ukraine is the enterprises' own funds, which does not allow production to develop. The instruments of the entrepreneurs' debt financing should include: a financial credit; bond issues; a leasing credit; a commercial credit; repayable financial aid; accounts payable. The demand on the loan financing sources is increasing inevitably in Ukraine – the level of debt financing in Ukraine is 66%-76% during the last 10 years and tends to increase, which is significantly higher than the similar indicator within the developing countries. It is established that the domestic practice of constructing the models of credit policy for business entities significantly differs from practice of the developed countries, in particular, the role of bank credit as an instrument of economy debt financing decreases, corporate bonds do not act as the instruments of debt financing. Actually, except the sector of professional, scientific and technical activities, where the proportion of banking loans is significant in the structure of debt financing instruments, the credit models of business entities from all the other sectors could be divided on those oriented on accounts payable for goods, works and services as the basic debt financing instrument (industry, agriculture, construction, trade, transport) and those oriented on repayable financial aid as the basis debt financing instrument (temporary accommodation and catering; information and telecommunications; real estate operations; administrative and support services; education; health care and the provision of social assistance; art, sports, entertainment and recreation; the provision of other services). It is substantiated that the big scale of using the repayable financial aid testify to the significant volumes of division of big and medium-sized enterprises aimed on transition to simplified system of taxation. The dominance of the financial aid repayable is observed at those sectors, where there is a significant number (over 80%) of small business entities.

Key words: credit policy model, debt financing instruments, bank credit, accounts payable, repayable financial aid.

Постановка проблеми. Суб'єкти підприємницької діяльності визначають співвідношення власних, залучених та позичених коштів керуючись принципом економічної доцільності. Менша вартість та ризик залучення боргового фінансування є основними його перевагами на розвинутих ринках капіталу. Але в Україні внаслідок політики «дорогих грошей» з метою стримування інфляції, недостатності капіталу фінансового сектора, недостатнього розвитку фінансового ринку та низки інших причин, боргове фінансування є дорожчим ніж фінансування за рахунок власного

капіталу. В результаті досі традиційним інструментом фінансування поточної діяльності в Україні лишаються власні кошти підприємств, що не дає змоги розвиватись виробництву. Тому відновлення обсягів боргового фінансування реального сектора економіки, шляхом стимулювання розвитку всіх інструментів боргового фінансування підприємств є важливим та актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітність і складність кредитних відносин визначає множинність форм прояву суті кредиту та інструментів боргового фінансування. Джерела

та ринок боргового фінансування підприємств розглядалися в працях вітчизняних та зарубіжних учених: Р. Брейлі, І. Васильчук, В. Зимовця, А. Крисоватого, С. Майерса, Н. Рязанової, В. Суторміної, О. Терещенка, В. Федосова та інших. Дослідження проблем боргового фінансування та залучення зовнішніх джерел коштів знайшли відображення у праця таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як В. Базилевич, О. Василик, В. Опарін, А. Поддєрьогін, В. Шелудько, Ф. Дж. Фабоцці та ін. Проте незважаючи на значну кількість публікацій, галузевим особливостям застосування інструментів боргового фінансування суб'єктами підприємництва в Україні не приділено достатньо уваги.

Постановка завдання. Метою дослідження є встановлення галузевих особливостей та масштабів застосування інструментів боргового фінансування суб'єктами підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. За відсутності єдиного підходу до визначення терміну, під борговим фінансуванням суб'єктів підприємництва будемо мати на увазі сукупність економічних відносин, які виникають в процесі мобілізації позичених фінансових ресурсів, необхідних для покриття поточних потреб господарської діяльності та забезпечення подальшого розвитку суб'єктів підприємництва. В результаті боргового фінансування у суб'єкта господарювання виникають кредитні відносини та боргові зобов'язання.

Попит на позикові джерела фінансування в Україні неухильно зростає, що можна спостерігати по динаміці рівня боргового фінансування підприємств (вимірний як відношення загальної суми заборгованості, що складається з довгострокових і короткострокових боргових зобов'язань, до загальної суми активів), що протягом останніх 10 років коливається на рівні 66%-76% і має тенденцію до зростання (виняток становить 2013–2014 роки – 83%-92%), що є набагато вищим від аналогічного показника у країнах, що розвиваються (фінансування підприємств шляхом використання боргових інструментів протягом останніх 40 років коливається на рівні 48%-39% і має тенденцію до зниження [1, с. 7]) та досягає показника економічно розвинених країн (71%-77% [1, с. 7]).

До інструментів боргового фінансування суб'єктів господарювання, що знаходять відображення у довгострокових та поточних зобов'язаннях, слід віднести фінансовий кредит, облігаційну позику, лізинговий кредит, комерційний кредит, поворотну фінансову допомогу, кредиторську заборгованість. За даними зведеного балансу національної економіки структура поточних зобов'язань суб'єктів підприємництва окремих галузей може бути представлена наступним чином (рис. 1).

Законодавство України [2, ст. 4] виключає можливість надання підприємству фінансового кредиту (кредиту під проценти) іншою юридичною особою, що не має статусу фінансової установи. Тому все більш поширеним способом кредитування підприємством підприємства, стає поворотна фінансова допомога, що знаходить відображення у складі поточної чи довгострокової кредиторської заборгованості [3, п. 6-7]. Поворотна фінансова допомога – це сума коштів, що надійшла суб'єкту підприємницької діяльності (СПД) у користування за договором, який не передбачає нарахування процентів або надання інших видів компенсацій у вигляді плати за користування такими коштами, та є обов'язковою до повернення [4, пп. 14.1.257].

Якщо поворотну фінансову допомогу було отримано та повернуто без порушення зазначених у договорі термінів повернення і до закінчення терміну позовної давності, то для одержувача такої допомоги ця операція не спричиняє податкових наслідків: сума поворотної фінансової допомоги не включається до доходу одержувача і не відноситься на витрати при поверненні. Короткострокова поворотна фінансова допомога відображається у складі інших поточних зобов'язань, що є вагомою статтею поточних зобов'язань у більшості галузей національної економіки (рис. 1). У статті «Інші поточні зобов'язання» балансу відображаються суми зобов'язань, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю, які не можуть бути включеними до інших статей, наведених у розділі «Поточні зобов'язання і забезпечення» [6, п. 2.73; 7, п. 5.3], а саме сальдо за кредитом рахунка 36 в частині заборгованості замовникам за будівельними контрактами (у будівельних СПД), та сальдо за кредитом субрахунків 372 (Розрахунки з підзвітними особами); 378 (Розрахунки з державними цільовими фондами), 643 (Податкові зобов'язання); 644 (Податковий кредит); 684 (Розрахунки за нарахованими відсотками); 685 (Розрахунки з іншими кредиторами), до складу якої власне включаються суми короткострокової поворотної фінансової допомоги.

У розвинених країнах банківське кредитування є найбільш поширеним інструментом боргового фінансування у господарській практиці підприємств, але в Україні протягом останніх 10 років спостерігається постійне послаблення ролі банківських кредитів у борговому фінансуванні суб'єктів господарювання, зокрема, частка банківських кредитів у позикових фінансових ресурсах підприємств знизилася з 23,2% у 2008 році до 11,1% у 2017 році [8, с. 164], частка короткострокових банківських кредитів у поточних зобов'язаннях підприємств протягом 2012–2017 років знизилася з 12,7% до 9,4%. У структурі інструментів боргового фінансування у галузях, що є найбільшими спожи-

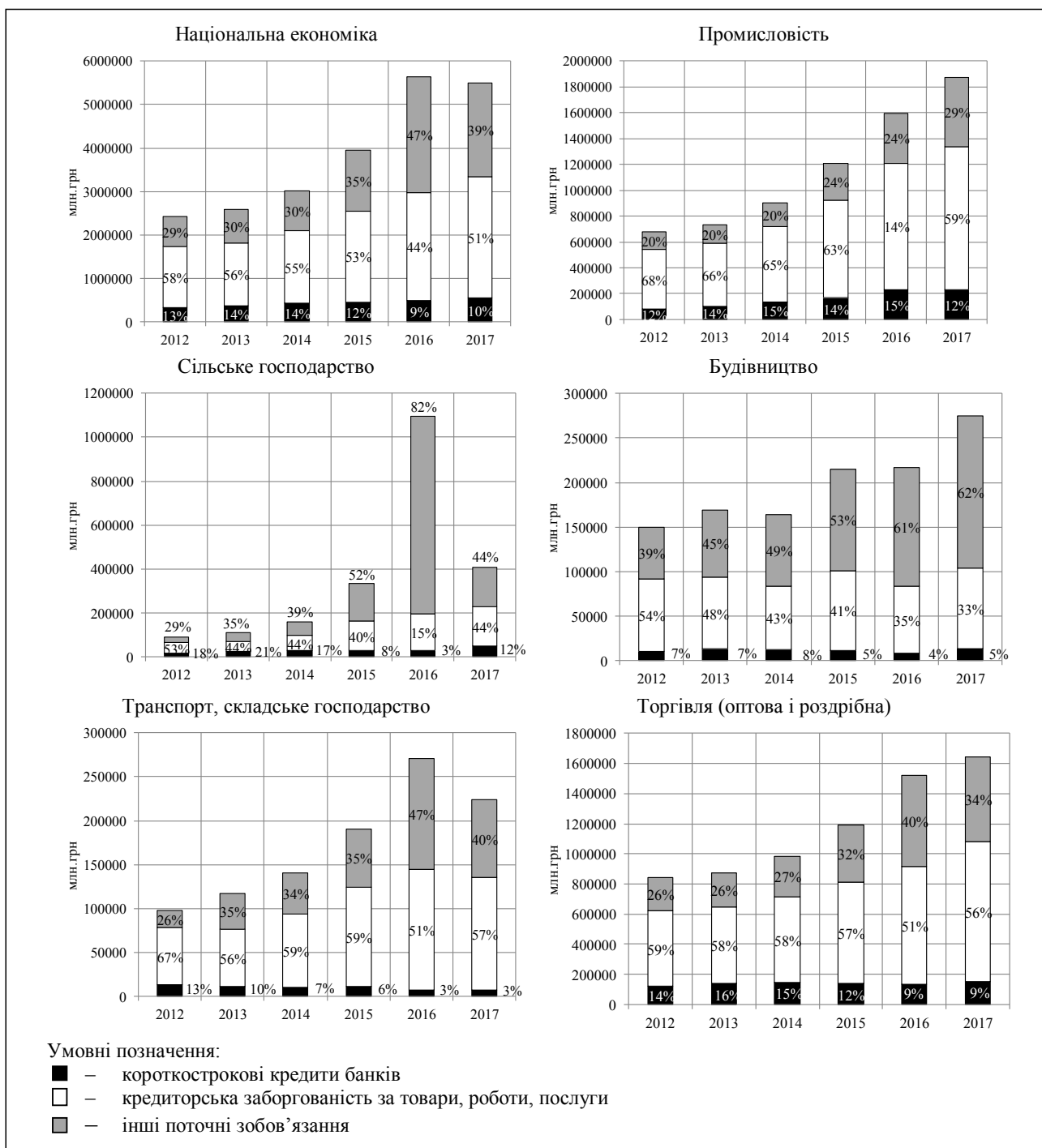

Рис. 1. Структурна динаміка поточних зобов'язань галузей національної економіки протягом 2012-2017 рр.

Джерело: побудовано за даними [5]

вачами короткострокових банківських кредитів – торгівлі (52,7%) та промисловості (28,4%) (рис. 2) частка короткострокових банківських кредитів не перевищує 9% та 12% (рис. 2).

Питома вага всіх інших галузей (тимчасове розміщення і організація харчування; інформація та телекомунікації; операції з нерухомим майном; професійна наукова та технічна діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; освіта, охорона здоров'я і

надання соціальної допомоги; мистецтво, спорт, розваги, відпочинок; надання інших послуг) у кредитному портфелі короткострокових кредитів банківської системи України незначною (рис. 2), як і питома вага короткострокових кредитів в структурі боргового фінансування від 3% до 7%.

Слід відзначити, що основними споживачами довгострокових кредитів є промисловість (38,9%), оптова і роздрібна торгівля (16%), галузь операцій з нерухомим майном (13%) та сільське госпо-

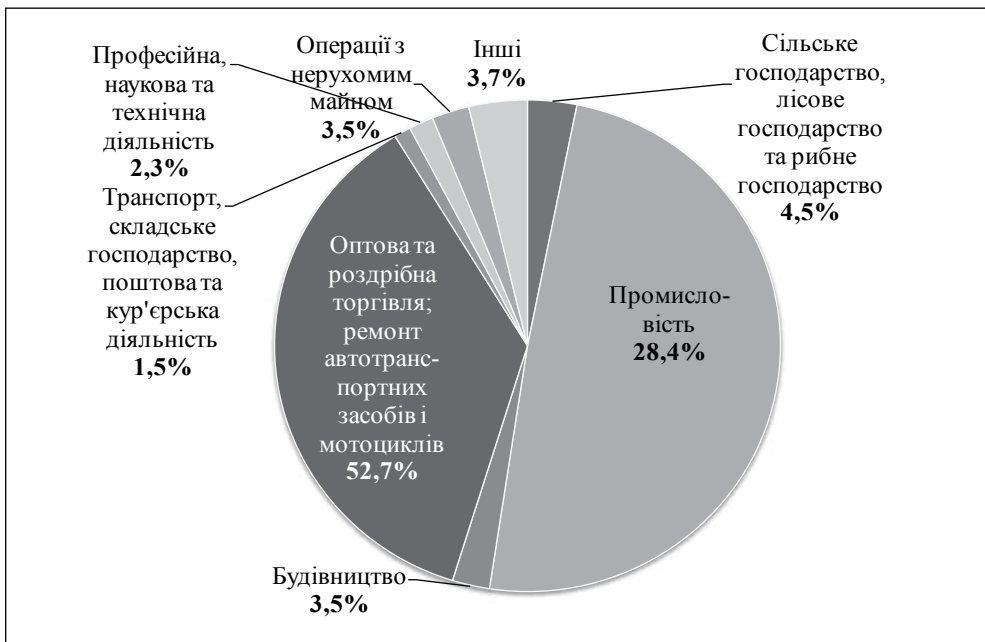

Рис. 2. Структура наданих короткострокових кредитів банківською системою суб'єктам підприємництва по галузях національної економіки у 2018 році

Джерело: побудовано за даними [9]

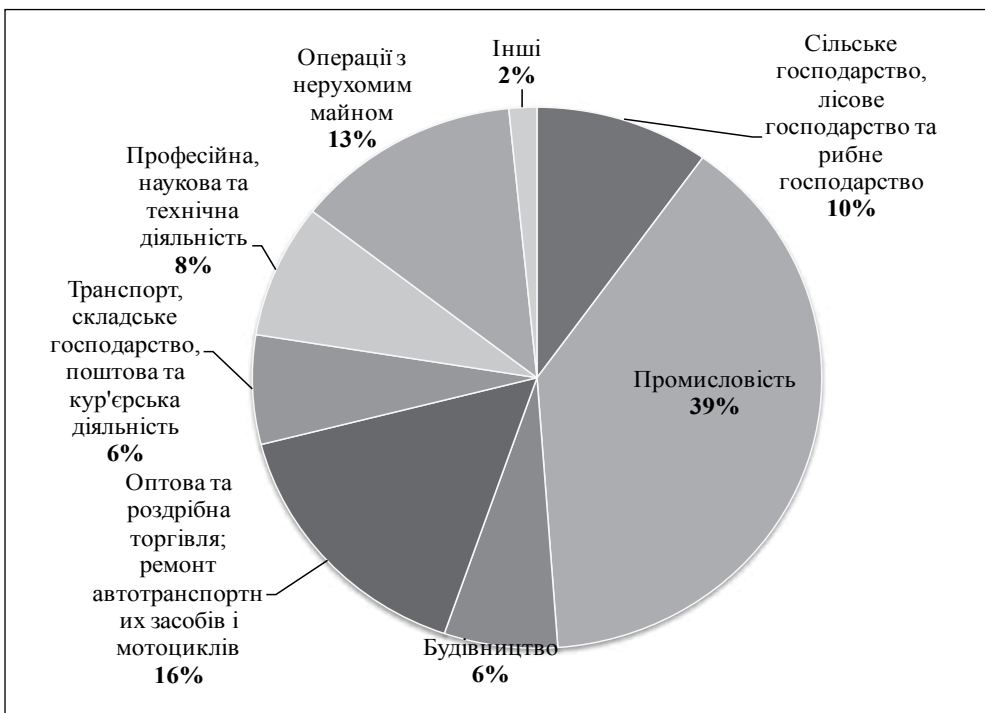

Рис. 3. Структура наданих довгострокових кредитів банківською системою суб'єктам підприємництва по галузях національної економіки у 2018 році

Джерело: побудовано за даними [9]

дарство (10%). Питома вага всіх інших галузей у кредитному портфелі банківської системи України є незначною (рис. 3).

Найбільш поширеним інструментом боргового фінансування у господарській практиці вітчизняних підприємств є кредиторська заборгованість

(рис. 1), якою один суб'єкт підприємництва кредитує іншого суб'єкта підприємництва. Значна привабливість кредиторської заборгованості як інструменту боргового фінансування серед суб'єктів господарювання України пояснюється найнижчою її вартістю серед інших інструментів боргового

фінансування, та відсутністю податкових наслідків від використання цього інструменту. Комерційних кредит (товарний кредит) – це товари (роботи, послуги), що передаються резидентом або нерезидентом у власність юридичних чи фізичних осіб на умовах договору, що передбачає відстрочення остаточних розрахунків на визначений строк та під процент, у підприємства-отримувача відображається у складі кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги.

Щорічні темпи приросту боргового фінансування підприємств в Україні шляхом використання кредиторської заборгованості є значними і зростаючими: 14,8% у 2014 році; 26,1% у 2015 році; 18,1% у 2016 році; 13% у 2017 році. Тенденція збільшення використання кредиторської заборгованості як інструменту боргового фінансування вітчизняними підприємствами відповідає тенденції поведінки підприємств економічно розвинених країн світу в умовах фінансової кризи – за результатами дослідження компанії KPMG, у Швейцарії для забезпечення ліквідності більшість підприємств вдаються до реалізації такого комплексу фінансових заходів: 32% – активно використовують (збільшують) кредиторську заборгованість; 17% – залучають додаткові кредити; 8% – збільшують статутний та власний капітал; 2% – використовують інструменти мезонінного фінансування [10].

Все більш поширеним способом кредитування підприємством підприємств стає поворотна фінансова допомога. Облік поворотної фінансової допомоги в Україні не ведеться ні органами державної статистики, ні органами державної податкової служби, тому масштаби використання поворотної фінансової допомоги в межах національної економіки можна оцінити лише наближено. З метою вилучення сум поворотної фінансової допомоги з статті «Інші поточні зобов'язання» віднімаємо приблизні (дещо завищені) суми авансового ПДВ (податкові зобов'язання з ПДВ, що виникають у випадку отримання авансу (передоплати) від покупця або замовника як першої події операції реалізації і відображені на субрахунку 643) шляхом вилучення 20% (ставка ПДВ) від суми «Іншої кредиторської заборгованості» (в якій окрім сум передоплати від замовника також включено поточну кредиторську заборгованість за розрахунками з учасниками, засновниками та із внутрішніх розрахунків). Також суму нарахованих відсотків, яка включає відсотки за кредит та відсотки за користуванням майном (орендні операції) можна обчислити наближено, припустивши, що загалом по національній економіці вони відповідають процентним доходам банківської системи України (такий розрахунок не враховує частини процентних доходів банків від кредитів фізичним особам – населенню, що у підсумку занижує розрахунковий

показник). Правомірність такого розрахунку підтверджується незначними відхиленнями (менше 4%) у поточних зобов'язаннях за короткостроковими кредитами банків у зведеному балансі національної економіки (541109,3 млн. грн у 2017 році [5]) та сумами кредитів і заборгованості клієнтів (561328,193 млн. грн у 2017 році [11]) у звіті НБУ «Показники фінансової діяльності банків України». Поточні зобов'язання СПД перед банками за розрахунково-касове обслуговування, довірче обслуговування, операції з цінними паперами та операції на валютному ринку на балансі СПД також включаються до інших поточних зобов'язань, що для банків становить комісійні доходи. Тому суму інших поточних зобов'язань національного балансу також зменшуємо на суму комісійних доходів банківської системи. За відсутності офіційної інформації про відсотки сплачені СПД України за кредитами іноземних банків, припустимо, що протягом досліджуваного періоду ця сума була не нижче виплачених збитковими підприємствами України на користь банків-нерезидентів відсотків за користування кредитами, яка у 2016 році становила 53,8 млрд. грн [12, с. 18].

Також на субрахунку 685 (Розрахунки з іншими кредиторами) окрім поворотної фінансової допомоги відображаються також суми короткострокових облигацій. За даними НКЦПФР про обсяги емісій корпоративних облигацій нефінансового сектора, припустивши що всі вони є короткостроковими (що занижує розрахунковий показник), з суми інших поточних зобов'язань можуть бути вилучені також суми облигацій підприємств-емітентів. Також з метою вилучення з інших податкових зобов'язань балансу національної економіки сум поворотної фінансової допомоги слід відняти суми інших податкових зобов'язань по галузі будівництва (основна частина яких – це заборгованість перед замовниками по будівельних контрактах (суми по кредиту рахунка 36) та сільського господарства (значна частина яких це «ПДВ-рахунки»). З 1 січня 2017 року Міністерство фінансів України, скасувало спеціальний режим оподаткування ПДВ для сільгоспвиробників (сума нарахованого податкового зобов'язання – різниця між податковим зобов'язанням і податковим кредитом з ПДВ не перераховувалася сільськогосподарськими товаровиробниками до державного бюджету, а акумулювалася на спеціальних «ПДВ-рахунках», які аграрії використовували виключно на потреби розвитку господарств: виробники молочної продукції і великої рогатої худоби повертали 85% ПДВ; виробники зернових та технічних культур – 15%, решта аграріїв – 50%), в результаті чого сума інших поточних зобов'язань аграрних сільськогосподарської галузі з 2017 року різко зменшилася (рис. 1). Суми довгострокових кредитів по галузях економіки, що включаються у склад розділу «Дов-

гострокові зобов'язання і забезпечення» можна виділити на основі питомої ваги довгострокових кредитів по кожній з галузей національної економіки (рис. 2) у кредитному портфелі банківської системи. Результати розрахунку обсягів використання поворотної фінансової допомоги та структури інструментів боргового фінансування представимо в табл. 1.

Припустивши, що поворотна фінансова допомога застосовується рівномірно в усіх галузях національної економіки на рівні 28,6% від усього боргового фінансування та 73,2% (табл. 1) від усієї суми інших поточних зобов'язань, в 2017 році отримуємо наступну структуру боргового фінансування суб'єктів підприємництва в галузях національної економіки.

Галузеві моделі кредитної політики суб'єктів господарювання у промисловості, сільському господарстві, будівництві, транспорті, торгівлі орієнтовані на переважне застосування кредиторської заборгованості за товари роботи і послуги (табл. 2), яка у структурі боргового фінансування має найвищу питому вагу (від 38% у сільському господарстві до 89% у транспорті). Другим за обсягом інструментом боргового фінансування у цих галузях є поворотна фінансова допомога, питома вага якої складає понад 16-19% у промисловості і будівництві та понад 27-28% у торгівлі і сільському господарстві. За результатами проведених розрахунків, можна зробити висновок про значні масштаби використання поворотної фінансової допомоги в Україні.

Таблиця 1

Розрахунок обсягів поворотної фінансової допомоги в балансі національної економіки та структури інструментів боргового фінансування

Стаття, млн. грн	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Інші поточні зобов'язання, в т.ч. [5]	692236	764995	914944	1400988	2665847	2154380
Інші поточні зобов'язання в с/г [5]	25694,4	38264,3	61888,6	175058,6	901930,3	179046,6
Інші поточні зобов'язання в будівництві [5]	58020,1	75724,6	80727,3	114464,8	132801,7	171687,5
Процентні доходи банків України [9]	119278	132341	154097	140645	138959	126908
Комісійні доходи банків України [9]	20048,5	23104,5	26038,8	25433,8	31433,7	37146,1
Процентні доходи банків – нерезидентів [12]	53800	53800	53800	53800	53800	53800
Корпоративні облигації [13]	51390	42470	29010	11420	5520	8350
Поворотна фінансова допомога	364004,8	399290,2	509383,1	880165,6	1401403	1577442
Питома вага поворотної фінансової допомоги у інших поточних зобов'язаннях, %	52,6	52,2	55,7	62,8	52,6	73,2
Структура інструментів боргового фінансування, %						
Короткострокові кредити банків	13	14,2	14	11,6	10,1	9,8
Довгострокові кредити банків	14,3	15,6	15,4	12,8	11,1	10,8
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	57,7	55,1	54,1	53,3	50,3	50,7
Тимчасова фінансова допомога	14,9	15,2	16,6	22,4	28,5	28,6
Корпоративні облигації	2,1	1,6	0,9	0,3	0,1	0,2

Таблиця 2

Структура інструментів боргового фінансування СПД окремих галузей економіки у 2017 році, %

Галузі національної економіки	Короткострокові кредити	Довгострокові кредити	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	Поворотна фінансова допомога
Промисловість	11,2	16,9	53,1	18,8
Сільське господарство	10	23,8	38,4	27,8
Будівництво	8,4	17,3	58,2	16,2
Торгівля	9,9	3,3	60,2	26,7
Транспорт, складське господарство	0,7	3,4	89,4	6,5
Операції з нерухомим майном	6,1	25	26,6	42,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	8,8	33,9	26,9	30,4
Інші	8	5,9	44,7	41,5

Орієнтовані на переважне використання поворотної фінансової допомоги, як основного інструменту боргового фінансування (табл. 2), СПД у галузі освіти (59,6%), готелі, ресторани, заклади громадського харчування (47,9%), СПД у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (45%), мистецтва, спорту, розваг та відпочинку (45,9%), операцій з нерухомим майном (42,3%), професійної, наукової та технічної діяльності (30,4%), надання інших видів послуг (36,7%). Другим за обсягом інструментом боргового фінансування у цих галузях є кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги – на рівні 26-30%. Переважання поворотної фінансової допомоги у галузях, де кількість суб'єктів малого підприємництва є значною (понад 80%) нашою думкою про значне «подріблення» великих і середніх суб'єктів господарювання з метою переходу на спрощену систему оподаткування.

Короткострокове банківське кредитування є вагомим інструментом боргового фінансування (питома вага на рівні 9-11% у структурі боргового фінансування) для торгівлі, промисловості, сільського господарства та професійної, наукової та технічної діяльності; довгострокове банківське кредитування є вагомим інструментом боргового фінансування для професійної, наукової та технічної діяльності (33,9%), сільського господарства (23,8%), промисловості (16,9%), галузі операцій з нерухомим майном (25%), тимчасового розміщення й організації харчування (23,9%).

Висновки з проведеного дослідження.

Обмеження в доступі до кредитних ресурсів через, в основному, високу відсоткову ставку кредитів спричиняє значне відхилення вітчизняної практики боргового фінансування діяльності суб'єктів господарювання від міжнародної. В Україні, на відміну від розвинених країн, протягом останніх 10 років спостерігається постійне зниження ролі банківських кредитів у борговому фінансуванні суб'єктів господарювання, зокрема, у структурі інструментів боргового фінансування у галузях, що є найбільшими споживачами банківських кредитів – торгівлі та промисловості питома вага короткострокових банківських кредитів не перевищує 9% та 12%, а довгострокових – 23%. Зменшення обсягів випуску корпоративних облігацій (частка яких у іншій поточній заборгованості підприємств протягом 2012-2017 років скоротилася з 10% до 0,2%) свідчить про низьку ефективність цього інструменту боргового фінансування для суб'єктів господарювання. Корпоративні облігації фактично не виконують функції інструментів боргового фінансування. Моделі кредитної політики суб'єктів підприємницької діяльності різних галузей можна поділити на три групи: 1) основним інструментом боргового фінансування є кредиторська заборгованість за товари роботи

(промисловість, сільське господарство, будівництво, торгівля, транспорт); 2) основним інструментом боргового фінансування є поворотна фінансова допомога (тимчасове розміщення й організація харчування; інформація та телекомунікації; операції з нерухомим майном; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; освіта; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; надання інших видів послуг); 3) основним інструментом боргового фінансування є банківські кредити (галузь професійної, наукової та технічної діяльності). Великі масштаби використання поворотної фінансової допомоги, як інструменту боргового фінансування, особливо у галузях, де кількість суб'єктів малого підприємництва є значною (понад 80%), на нашу думку, свідчить про значні обсяги «дроблення» великих і середніх підприємств з метою переходу до спрощеної системи оподаткування. При використанні поворотної фінансової логічно припустити наявність неформального зв'язку між СПД-донором і СПД-реципієнтом поворотної фінансової допомоги, що виступають новими «подрібленими» суб'єктами колишнього великого чи середнього суб'єкта підприємництва, що підтверджує і співпадання тенденцій «Інших поточних зобов'язань» (у склад входять поворотна фінансова допомога у СПД-реципієнтів) та «Іншої поточної дебіторської заборгованості» (у склад входять поворотна фінансова допомога у СПД-донорів), а саме зниження цих статей з 2016 року, при зростанні всіх інших. Причини і особливості цього явища потребують додаткових досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Буй Т.Г. Боргові цінні папери у фінансуванні корпорацій: автореф. ... дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2010. 22 с.
2. Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (дата звернення 27.03.2019).
3. П(С)БО 11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України N 20 від 31.01.2000 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення 27.03.2019).
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 27.03.2019).
5. Діяльність суб'єктів господарювання 2017 : статистичний збірник / Державна служба статистики України. 2018. 139 с.
6. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv> (дата звернення: 27.03.2019).

7. Інструкція з бухгалтерського обліку податку на додану вартість: наказ Міністерства фінансів України від 01.07.97 р. № 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-97> (дата звернення: 27.03.2019).

8. Ярошевич Н.Б., Чубка О.М., Побурко О.Я. Оцінка впливу податкових наслідків кредитних відносин на масштаби застосування інструментів боргового фінансування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Випуск 19. Частина 3. С. 163–168.

9. Грошово-кредитна статистика НБУ. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwj5iK-zyYfbAhUzh6YKHVIEDeYQFgg7MAI&url=https%3A%2F%2Fbank.gov.ua%2Ffiles%2F3.3-Loans.xls&usg=AOvVaw2OJ5uhhiPQgRQeqVtA_xh3 (дата звернення: 27.03.2019).

10. KPMG: Restrukturierungs studie 2015. URL: <https://kpmg.ch/restructuring> (дата звернення: 27.03.2019).

11. Показники банківської системи України. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=74208 (дата звернення: 27.03.2019).

12. Таптунова І. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал (Policy Paper). Європейський інформаційно-дослідницький центр. 2016 р. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28909.pdf> (дата звернення: 27.03.2019).

13. Річний звіт за 2017 рік Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-%D0%9D%D0%9A%D0%A6%D0%9F%D0%A4%D0%A0-2017.pdf> (дата звернення: 27.03.2019).

REFERENCES:

1. Buy T.H. (2010). Borhovi tsinni papery u finansuvanni korporatsiy [Debt securities in the financing of corporations]. (PhD Thesis) Kyiv: Kyiv National Taras Shevchenko University.

2. Supreme Council of Ukraine (2001). Pro finansovi posluhy i derzhavne rehulyuvannya rynkiv finansovykh posluh [Financial services and state regulation of financial services markets]: Law of Ukraine, adopted on 2001 July 02 № 2664-III. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (accessed 27.03.2019).

3. P(S)BO 11 «Zobov'yazannya» [Financial Accounting Standard 11 «Obligation»]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (accessed 27.03.2019).

4. Supreme Council of Ukraine (2010). Podatkovyy kodeks Ukrayiny [Tax Code of Ukraine]: Law of Ukraine, adopted on 2010 December 02 № 2755-VI. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed 27.03.2019).

5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny [State Statistics Service of Ukraine] (2018). Diyal'nist' sub'yektiv hospodaryuvannya 2017 : statystychnyy zbirnyk [Activities of Business Entities 2017 : Statistical Collection] Kyiv. 139 p.

6. Ministry of Finance of Ukraine (2013). Metodichni rekomendatsiyi shchodo zapovnennya form finansovoyi zvitnosti [Methodical recommendations for filling in forms of financial reporting]: Ministry of Finance of Ukraine order adopted on 2013 Mart 28 № 433. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv> (accessed 27.03.2019).

7. Ministry of Finance of Ukraine (1997). Instruktziya z bukhgalters'koho obliku podatku na dodanu varstist' [Instruction on accounting of value added tax]: Ministry of Finance of Ukraine order adopted on 1997 July 01 № 141. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-97> (accessed 27.03.2019).

8. Yaroshevych N.B., Chubka O.M., Poburko O.Ya. (2018). Otsinka vplyvu podatkovykh naslidkiv kredytnykh vidnosyn na masshtaby zastosuvannya instrumentiv borhovoho finansuvannya v Ukrayini [Evaluating the influence of credit relations tax implications on to the scale of debt financing instruments application in Ukraine]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol 19, part 3, pp.163–168.

9. Natsional'nyy bank Ukrayiny [National Bank of Ukraine]. Hroshovo-kredytna statystyka [Monetary and credit statistics]. Available at: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwj5iK-zyYfbAhUzh6YKHVIEDeYQFgg7MAI&url=https%3A%2F%2Fbank.gov.ua%2Ffiles%2F3.3-Loans.xls&usg=AOvVaw2OJ5uhhiPQgRQeqVtA_xh3 (accessed 27.03.2019).

10. KPMG: Restrukturierungs studie 2015. URL: <https://kpmg.ch/restructuring>

11. Natsional'nyy bank Ukrayiny [National Bank of Ukraine]. Pokaznyky bankivs'koyi systemy Ukrayiny [Indicators of the banking system of Ukraine] (2018) Available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=74208 (accessed 27.03.2019).

12. Taptunova I. (2016). Transformatsiya podatku na prybutok pidpryemstv u podatok na vyvedeny kapital: Policy Paper [Transformation of the corporate income tax into the tax on the withdrawn capital: Policy Paper]. Yevropeys'kyy informatsiyno-doslidnyts'kyy tsentr [European Information and Research Center]. Available at: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28909.pdf> (accessed 27.03.2019).

13. Natsional'na komisiya z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku [National Securities and Stock Market Commission]. Richnyy zvit za 2017 rik [Annual report 2017]. Available at: <https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-%D0%9D%D0%9A%D0%A6%D0%9F%D0%A4%D0%A0-2017.pdf> (accessed 27.03.2019).

Yaroshevych Natalya

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance
National University «Lviv Polytechnic»

Svatiuk Oksana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Management
Lviv State University of Internal Affairs

Kots Olha

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance
National University «Lviv Polytechnic»

SECTORAL SPECIFICITIES OF CREDIT POLICY MODELS FOR BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE

In Ukraine, as a result of “expensive money” policy aimed at curbing inflation, insufficient capital in the financial sector, lack of development of the financial market and a range of other reasons, debt financing is more expensive than financing from own capital. The traditional instrument of financing current activities in Ukraine is the enterprises’ own funds, which does not allow production to develop. Therefore, the restoration of the volume of the economy real sector debt financing by enhancing the development of all instruments of enterprises debt financing is important and relevant. The sectoral specificities of implementing the debt financing instruments by business entities in Ukraine are not given enough attention.

The purpose of the research is to establish the sectoral specificities and scales of debt financing instruments use by the business entities in Ukraine. To reach the set goal, the following research methods were applied: statistical analysis (to investigate the structure and dynamics of debt financing instruments use by business entities within the national economy industries) and the comparative analysis (to assess the scales of implementing the debt financing instruments of business entities).

The instruments of the entrepreneurs’ debt financing should include: a financial credit; bond issues; a leasing credit; a commercial credit; repayable financial aid; accounts payable. The demand on the loan financing sources is increasing inevitably in Ukraine – the level of debt financing in Ukraine is 66%-76% during the last 10 years and tends to increase, which is significantly higher than the similar indicator within the developing countries. The article considers the peculiarities and volumes of implementing the instruments of business entities debt financing by industry. It is established that the domestic practice of constructing the models of credit policy for business entities significantly differs from practice of the developed countries, in particular, the role of bank credit as an instrument of economy debt financing decreases: the share of bank credits in borrowed financial resources of enterprises decreased from 23% to 11%, and of the short-term bank loans in current liabilities of enterprises – from 12.7% to 9.4% during 2012 – 2017; in the industries that are the largest consumers of bank loans – trade and industry, the share of short-term bank credits in the structure of debt financial instruments does not exceed 9% and 12%, and of long-term ones – 23%. Corporate bonds do not act as the instruments of debt financing – their proportion in other current debts of enterprises during 2012-2017 decreased from 10% to 0.2 %. Actually, except the sector of professional, scientific and technical activities, where the proportion of banking loans is significant in the structure of debt financing instruments, the credit models of business entities from all the other sectors could be divided on those oriented on accounts payable for goods, works and services as the basic debt financing instrument (industry, agriculture, construction, trade, transport) and those oriented on repayable financial aid as the basis debt financing instrument (temporary accommodation and catering; information and telecommunications; real estate operations; administrative and support services; education; health care and the provision of social assistance; art, sports, entertainment and recreation; the provision of other services). It is substantiated that the big scale of using the repayable financial aid testify to the significant volumes of division of big and medium-sized enterprises aimed on transition to simplified system of taxation. The dominance of the financial aid repayable is observed at those sectors, where there is a significant number (over 80%) of small business entities.